

РОЗДІЛ 3. ФІНАНСИ, ГРОШОВИЙ ОБІГ І КРЕДИТ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

УДК 336.71

ІНТЕГРАЦІЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ У СВІТОВИЙ ФІНАНСОВИЙ РИНОК: СТАН, ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Волкова Ю.Г., аспірантка

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

У статті досліджено загальний стан банківської системи України, стратегії її здійснення та доцільність інтеграції у міжнародний фінансовий простір. Робота дає змогу зрозуміти організаційну структуру та принципи функціонування банківської системи України.

Ключові слова: фінансово-кредитні установи, конкуренція, комерційні банки, активи, іноземний капітал, глобалізація.

Постановка проблеми. Багатогранність, різноманітність і масштаби міжнародних ринків визначають в сучасних умовах важливість дослідження проблем, пов'язаних з аналізом та розробкою форм, методів, моделей та стратегій співробітництва України з країнами світового господарства. Серед цілого ряду світових ринків товарів та послуг особливе місце займає світовий ринок фінансових послуг, який в останні два десятиліття активно розвивається і залучає все нових і нових учасників. Україна не стала винятком. Комерційні банки нашої країни активно залучаються в міжнародні фінансові відносини і формують певні стратегії функціонування на ньому.

Основні дослідження з теми. Серед вчених-економістів, які розглядали питання інтеграції банківської системи України, є В. Андрущенко, І. Фішер, А. Даниленко, Е. Петерс, П. Роуз, В. Новицький, Ю. Пахомова, А.І. Басова, В.С. Торкановський, В.І. Колеснікова. Однак це питання й досі залишається недостатньо вивченим, що пояснюється, по-перше, недостатністю інформації, яка становить фінансову таємницю; по-друге, недостатнім досвідом досліджень світових ринків капіталів, товарів і послуг, а також формуванням кадрового забезпечення таких досліджень. Крім того на світовому фінансовому ринку функціонують, з одного боку, – великі корпорації, банки, як продавці послуг, з іншого – в основному, фізичні особи, що в свою чергу ускладнює процес вивчення цього ринку.

Виклад основного матеріалу. Банківська система є фундаментом монетарної стабільності країни і запорукою її успіху, особливо, враховуючи трансформацію та бурхливий рух української економіки. Протягом останніх років український банківський сектор розвивається досить динамічно і домінує у фінансовому середовищі. Незважаючи на кризові події 2008 р. та уповільнення економічних процесів, спостерігалися позитивні тенденції в розвитку банківського сектору України. Отриманню найбільшого за всі роки функціонування вітчизняної банківської системи обсягу прибутку та досягненню найвищого рівня рентабельності активів сприяли високі темпи приросту кредитування і поліпшення його якісних характеристик. Поточний стан банківської справи дає змогу позитивно оцінити перспективи розвитку, зростання ролі та вкладу банківського сектору в економіку країни. Банківська система України є дворівневою і складається з Національного банку України (центральний банк, який проводить єдину державну грошово-кредитну політику з метою забезпечення стабільності національної грошової одиниці) та комерційних банків різних видів і форм власності. Станом на 01.01.2008 р. за реєстром НБУ на території України функціонувало 193 банка, 1414 філій, 64 представництва в Україні (40 представництв іноземних банків) та за кордоном. У 2004-2005 рр. кількість банків зі 100% іноземного капіталу склала 7, у 2006 р. – 9, а на початок 2007 р. – 13 банків. Загальна кількість активів банківського сектору на 01.01.2004 р. складала 105,5 млрд. грн., а 01.01.2007 р. – вже 353,1 млрд. грн. При цьому спостерігався ріст чистих активів, відповідно з 100,2 млрд. грн. до 340,2 млрд. грн. [1]. За аналізований період ріст високоліквідних активів складав 179,6%, обсяг виданих кредитів зріс у 3,7 рази. За 2006 р. активи банків України збільшилися на 126 млрд.

грн. (59%) (за 2005 рік – 59%) і становили 340 млрд. грн.; загальні активи – на 130 млрд. грн. (58%) (за 2005 р. – на 82 млрд. грн. – 58%) і складала 353 млрд. грн.

Операції українських банків з нерезидентами становлять 5% від загального обсягу активних операцій. Відбулося зростання частки наданих кредитів з 70,1% до 76,4%, зниження частки високоліквідних активів з 16,4% до 12,7% та частки вкладень у цінні папери з 6,4% до 4,1%. Обсяг наданих за 2006 рік кредитів досяг 270 млрд. грн. [2]. Під час аналізу показників діяльності національної банківської системи за 2004 - 2008 рр. спостерігалось підвищення фінансової стабільності, рівня капіталізації банків, підвищення якості активів, зменшення ризиків у банківській діяльності, а також наявність позитивних структурних змін в активах, зобов'язаннях, капіталі банків та в кількісному складі системи.

Сумарний балансовий капітал банків нашої країни близький до розміру капіталу одного із провідних закордонних банків. Загалом, обсяг капіталізації усіх українських банків становить близько 5,4% до ВВП (порогове значення показника – 20%), що створює суттєву загрозу фінансовій безпеці держави [3]. Зростання іноземного капіталу на національному фінансовому ринку є поштовхом до розвитку конкуренції на ринку капіталів, покращення рівня обслуговування, здешевлення кредитних ресурсів та підвищення ставок по депозитним операціям. Потужна банківська система є необхідною умовою забезпечення сталого економічного зростання в Україні. Швидка зміна умов функціонування, відкритість, схильність до внутрішніх перетворень спонукають банківську систему до постійного удосконалення.

Основою для зміцнення банківської системи України, підвищення її надійності та стійкості до криз є достатній рівень капіталізації. Сучасні умови господарювання вимагають нових форм та методів банківської підтримки, але спектр і обсяги послуг, що надаються банками, залишаються обмеженими. Забезпечення прибуткової діяльності та підвищення рентабельності активів – важлива умова стабільного функціонування і розвитку банків України. Необхідно постійно поліпшувати імідж банківських установ, розширювати і якісно вдосконалювати депозитні операції, здатні примножувати ресурси і, відповідно, забезпечувати їх ширшу участь в інвестиційній та кредитній діяльності. Такий стан справ потребує комплексного вирішення проблеми і нового підходу як на макрорівні, де треба внести корективи щодо оподаткування доходів громадян та законодавчих норм; так і на внутрішньобанківському рівні. Тут зміни повинні проходити у напрямку спрощення і зростання доступності операцій для фізичних осіб, а також використання коштів з максимально можливою ефективністю при мінімальному рівні ризикованості цих операцій.

Ключовим елементом зовнішньоекономічного механізму є конкуренція між банками та небанківськими фінансово-кредитними установами, яка сприяє подальшій універсалізації банківської справи, розвитку та розширенню кола операцій і послуг, які може виконувати сучасний універсальний банк. Головними складовими елементами системи зовнішньоекономічної політики України є: національна конвертована валюта; створення потужного експортного сектору; залучення іноземних інвестицій; гнучка податкова, цінова, депозитна, кредитна, фінансова, валютна політики, які стимулюють диверсифікацію експортно-імпортних відносин; лібералізація імпорту; проведення зарубіжної підприємницької та фінансової діяльності; розбудова розгалуженої системи зовнішньоекономічного менеджменту (банки, біржі, небанківські організації, аудит, консалтинг, лізинг тощо); поступова інтеграція економіки в європейські і світові господарські об'єднання та організації; кадрове забезпечення зовнішньоекономічної діяльності. Іншим важливим інструментом фінансової політики є дисконтна ставка. Регулювання економічної кон'юнктури за допомогою дисконтної ставки полягає в тому, що через зміну її величини здійснюється вплив на кредитну діяльність комерційних банків [4]. Серед економічних важелів валютної політики можна виділити валютні операції – весь спектр операцій, які на сьогоднішній день дозволяється здійснювати банкам України і визначає їх конкурентоспроможність на світовому ринку та валютний курс – основний індикатор доцільності здійснення таких операцій.

Висновки. Банки як регулятори грошового обігу і центри акумуляції грошових ресурсів та їх перерозподілу володіють особливими важелями впливу на фінансову, виробничу та інші сфери економіки. Для визначення оптимального переліку послуг, які можуть надаватися комерційними банками України на світовому фінансовому ринку, слід використовувати операційно-вартісний аналіз. Система розробки стратегії в комерційних банках представляє собою багато-

рівневий механізм: стратегічне планування (включає постановку ключових цілей, задач і визначення основних підходів до їх рішення); тактичне планування (визначає задачі по реалізації стратегічних рішень); фінансове планування (проявляється як стратегії, задачі, визначені на попередніх етапах планування в конкретних вартісних показниках). При виході на світовий фінансовий ринок комерційні банки мають розглянути ряд конкретних зовнішніх факторів, які відіграють суттєву роль у формуванні стратегії і подальшій діяльності банку на ньому. Серед них основну увагу слід приділити культурним, політичним, соціальним і економічним факторам. Нерозвиненість банківського сектору стримує входження України в глобальний конкурентний простір. Про це свідчить показник банківської платоспроможності, який залишається досить низьким порівняно з іншими країнами протягом останніх років.

Для ефективного виходу українських банків на світовий фінансовий ринок необхідно вжити комплекс заходів нормативно-правового, економічного та інституціонального характеру. Напрями та економічні орієнтири їх удосконалення повинні передбачати: гармонізацію українського законодавства з міжнародними нормами; спрощення системи виходу банку на світовий ринок з боку національного законодавства та розширення спектру послуг, які можуть надаватися українськими банками; забезпечення доступу до світового фінансового ринку шляхом скасування (оптимізації) обмежень на фінансові операції, виконання положень Угоди про партнерство і співробітництво між Україною та ЄС, вдосконалення системи стандартизації та сертифікації створення ефективного механізму захисту внутрішнього ринку і захисту прав інтелектуальної власності.

Державна політика має бути спрямована на формування інформаційного забезпечення виходу банків у світовий фінансовий простір і потребує: здійснення комплексу заходів, спрямованих на виявлення фактів недобросовісної конкуренції на внутрішньому ринку; формування інфраструктури інформаційного забезпечення шляхом створення мережі інформаційно-консультативних служб з метою надання послуг суб'єктам господарської діяльності; проведення банками України за кордоном аналізу зовнішніх ринків для виявлення можливостей розширення присутності на них та запобігання введенню обмежувальних заходів з боку інших держав. Важливим напрямом валютної політики України повинно стати прогнозування курсів валют, а також докладання усіх зусиль для досягнення конвертованості національної валюти - гривні.

Література:

1. Статистична інформація [Електронний ресурс]. – Офіційний сайт НБУ. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/>
2. Статистична інформація [Електронний ресурс]. – Офіційний сайт Держкомстату України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Сировец В.Г. Денежное обращение в Украине/ В.Г. Сировец. – Х.: ООО «Конус», 2007. – 191 с.
4. Ющенко В.А. Управление валютными рисками: навч. посіб./ В.А. Ющенко, В.І. Міщенко. – К.: Знання, КОО, 2007. – 531 с.
5. Чистілін Д. Еволюційний розвиток світової економіки та інтеграції України/ Д. Чистілін //Економіст. – 2007. – № 1.– С. 80– 87.

Аннотация

ИНТЕГРАЦИЯ БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ УКРАИНЫ В МИРОВОЙ ФИНАНСОВЫЙ РЫНОК: СОСТОЯНИЕ, ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ

Волкова Ю.Г., аспирантка

Харьковский национальный университет имени В.Н. Каразина

В статье исследовано общее состояние банковской системы Украины, стратегии ее осуществления и целесообразность интеграции в международное финансовое пространство. Работа дала возможность понять организационную структуру и принципы функционирования банковской системы Украины.

Ключевые слова: финансово-кредитные учреждения, конкуренция, коммерческие банки, активы, иностранный капитал, глобализация.

Summary

INTEGRATION OF THE BANKING SYSTEM OF UKRAINE TO THE WORLD FINACIAL MARKET: MODERN STAGE, TRENDS AND PERSPECTIVES

Yulia Volkova, PhD Student

V.N. Karazin Kharkiv National University

In the article the common state of the banking system of Ukraine, strategies of its realization and expedience of integration, is explored in international financial space. Work gave possibility to understand an organizational structure and principles of functioning of the banking system of Ukraine.

Key words: finance institutions, competition, commercial bank, assets, foreign capital, globalization.

23.12.2009p.

: B.I., . . . , .

© . . . , 2010p.